

Utlandsmissionen i fokus

ELMs nyligen avgångne missionsledare Erik J Andersson sammanfattar utvecklingen av ELMs missionsarbete i utlandet under en tioårsperiod. En lägesbestämning görs i förhållande till den tidigare sekellånga verksamheten. De senaste åren har inneburit ett avstamp också inför kommande års missionsarbete och utmaningar som innebär både kontinuitet och förnyelse i arbetet.

NÅGRA PERSONLIGA REFLEKTIONER

I slutet av år 2010 tillträdde jag en ledartjänst i ELM. Då var redan planeringen av ELMs hundraårsfirande i full gång. Jubileumskonferensen i Stockholm 2–5 juni 2011 var på flera sätt speciell. Mest anmärkningsvärt var kanske att det var första gången som den lokala lutherska kyrkan i Chiclayo, Peru, fanns representerad vid ett ELM-arrangemang i Sverige. De mötte representanter för de lutherska kyrkorna i Etiopien, Kenya och Eritrea. Vilken manifestation det var av hur Gud välsignat ELMs missionsarbete i utlandet!

I denna artikel önskar jag peka på några missiologiska motiv, beskriva utvecklingen i ELMs utlandsarbete under det senaste årtiondet och peka på några viktiga områden för dagen och morgondagen – kallelsten kvarstår enligt missionsbefallningen: ”Gå därför ut

och gör alla folk till lärjungar! ... Och se, jag är med er alla dagar till tidens slut” (Matt. 28:19–20). Jag skriver denna gång utan ambitioner på objektivitet och det finns fler perspektiv än dem jag lyfter fram.

MOTIV FÖR UTLANDSMISSION (HEDNAMMISSION)

Missionssällskapet Evangelisk Luthersk Mission – Bibeltrogna Vänner (tidigare Bibeltrogna Vänner, BV) bildades år 1911 ur Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen (EFS). På flera områden kom ELM att få en annan profil än EFS, men när det gällde motivet till utlandsmission och visionen för detta arbete tog man med sig det som varit centralt i EFS missionsarbete sedan sändandet av de första missionärerna till Östafrika på 1860-talet. Centralgestalterna för spridandet av intresse för utlandsmission hade varit Carl Olof Rosenius (1816–1868) och Peter Fjellstedt (1802–1881). Båda gav ut missionstidningar och engagerade sig för utlandsmission i olika världsdelar. Ett centralt motiv för mission var att alla människor – oavsett etnicitet eller boplatz – har samma höga ställning, och att alla behöver få kännedom om Kristus för att bli frälsta. Det fanns också en övertygelse om att mis-

sionsarbete skulle bäras av en mindre grupp inom kyrkan och man skapade organisationer för sådant arbete både i utlandet och i Sverige.¹

När ELM – eller BV – bildades år 1911 valde sex av missionärerna i Eritrea att följa med in i det nya missionssällskapet. Detta innebar att ELM inte behövde släppa det mål som funnits sedan EFS första missionärer reste ut: att nå *oromo*-folket (tidigare benämnt *galla*-folket) i Etiopiens inre. Men på väg till de hedniska *oromo*-områdena, dit varken kristendom eller islam nått tidigare, påbörjade man också arbete bland andra folkslag i Eritrea och Etiopien, där de flesta tidigare varit i kontakt med kristendomen genom den gamla abessinska kyrkan. Detta gjorde att *missions*- och *reformations*-motiv sammanföll. Det var egentligen först när ELM efter andra världskriget började arbeta i västra Kenya som missionsarbetet blev renodlad hednamission. På 1990-talet kallades ELM till arbete i norra Peru – och åter verkade man i områden och bland människor som haft tidigare kontakt med kristendomen.

Såväl i Eritrea och Etiopien som i Peru har ELM ansett de gamla kyrkornas – den abessinsk-koptiska respektive den romersk-katolska – insatser på undervisningens område som helt otillräckliga. Eftersom ELM så tydligt betonar det personliga i tron har man utan större problem kunnat försvara sina val av missionsfält. I stadgarna formuleras att ELM ”vill verka för att människor kommer till en personlig och levande tro på Jesus Kristus”. Denna personliga tro har man inte sett hos dem man mött i Östafrika eller i Sydamerika.

Under 1900-talets andra hälft kom delvis nya missionsparadigm att slå igenom och

präglade många missionsorganisationers arbete. Inte sällan innebar det ett nedtonande av omvändelseförkunnelsen till förmån för engagemang för social rättvisa, nödhjälpsinsatser och – på senare tid – religionsdialog. Ett exempel på en sådan utveckling är Svenska kyrkans missionsarbete.²

Delvis av gammal vana – tror jag – och delvis medvetet har ELM fortsatt att betona den personliga omvändelsen och det evangeliserande arbetet i utlandsmissionen. Centralt för denna inriktning var ett arbete med att utforma ELMs vision för utlandsmissionen som pågick under ett par år och som avslutades med att årsmötet 2013 antog visionen ”Nå med glädje”. I det dokumentet gavs tydlig prioritet åt evangeliserande arbete framför t. ex. sociala och diakonala projekt och tydligare än tidigare uttalade man en vilja att nå de onådade.³

Jag ska återkomma till en del av vad jag redan berört, men först se på ett annat viktigt område när det gäller mission, nämligen missionärerna.

ARBETARE PÅ FÄLTET

Under 2010-talet har ELM haft färre utsända missionärer än tidigare. De senaste åren har det inte funnits några långtidsutsända i Etiopien och Eritrea, och endast en i Kenya. I Peru har antalet varierat från maximalt sex missionärer på fältet (inklusive utsända från ELM Danmark, se nedan) till en som minst.

För snart tjugo år sedan publicerades i denna tidskrift ett bidrag med rubriken ”Bör man skicka pengar eller sända folk?”.⁴ En amerikansk missiologisk artikel hade översatts till svenska och kommenterades av ELMs dåvarande missionsföreståndare Roland Gustafsson. Den centrala frågan

gällde just vad som var mest effektivt i missionsarbetet – att sända missionärer eller pengar (som kunde gå till att underhålla inhemska medarbetare). För ELM som sett missionärsantalet minska under 1990-talet låg frågan i tiden.

Svaret som gavs var att det fortsatt var befogat att sända ut missionärer av två skäl. Dels behövde evangelium nå ut till inga inhemska medarbetare fanns att sända – till de onådda folken. Dels riskerade alltför stora ekonomiska bidrag att frånta de kyrkor som uppstått på missionsfälten såväl ansvaret för sin egen verksamhet som motivationen till egen mission.

Båda skälen är fortsatt beaktansvärda och ELM har fortsatt att prioritera sändandet av missionärer, trots de stora kostnader som är förenade med detta. Den främsta uppgiften för utsända ska vara pionjärbete – att föra ut evangeliet och rusta de första kristna på en plats, i ett område, i en ung kyrka till växt i tron, i ledarskap och i egen mission. Sådant är uppdraget för de utsända ELM har haft och har i arbetet i Nordperu.

Men även där det finns inhemska kyrkor som själva leder sitt arbete kan det i vissa situationer och till vissa uppgifter finnas skäl att sända missionärer. Ett sådant exempel är det freds- och försoningsarbete som en ELM-missionär fått vara med om att bygga upp och koordinera i Kenya och i Kenyas evangelisk-lutherska kyrka (ELCK). Kortare uppgifter gällande teologisk undervisning har också varit aktuella och är det alltjämt. För denna typ av strategiska insatser kan det även framgent finnas utrymme, men i dessa fall är det viktigt att uppgiften anses strategisk både ur sändarens och ur mottagarens perspektiv.

På liknande sätt kan ekonomiskt stöd till löner för inhemska medarbetare försvaras. När det handlar om strategiska insatser som annars inte skulle komma till stånd kan ELM, eller annan missionsorganisation, ge ekonomiskt stöd. Så har mycket stöd till kyrkorna i Östafrika motiverats, och i nuläget pågår ett liknande projekt med stöd till pastorslöner i Peru. Men det är viktigt att sändaren markerar att sådant stöd är tillfälligt och onormalt; det normala och långsiktiga är att en kyrka själv bär kostnaderna för sina medarbetare.

SAMARBETSPARTNER I MISSIONSARBETET

Därmed är vi inne på nästa område jag kort vill beröra i denna artikel – samarbetspartner i missionsarbetet. Som organisation har ELM historiskt varit skeptiskt till att samarbeta med andra organisationer. Man har inte varit totalt avvisande, man har till exempel samarbetat med EFS och Svenska Alliansmissionen i ett större skolprojekt och med flera kristna organisationer i Sverige när det gällt att motverka avkristningen av offentlig sektor. Men med avseende på det yttre missionsarbetet har ELM ofta eftersträvat frihet i relation till andra organisationer.

Under lång tid har ELM emellertid haft nära samarbete med den danska Evangelisk Luthersk Mission och med Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland (SLEF). ELM Danmark har i mer än hundra år sänt sina missionärer genom den svenska organisationen. Trots att ELM Danmark under 2010-talet förtydligat sitt personal- och arbetsgivaransvar för de utsända danska missionärerna (och volontärerna) är samarbetet mellan de båda ELM-organisationerna i Sve-

rige och Danmark fortsatt nära, och särskilt på Perufältet tar man gemensamt ansvar.

Relationen till SLEF inleddes när det gäller utlandsarbete med SLEFs inträde som partner i Kenya i mitten på 1960-talet. Under de senaste tio åren har samarbete och samförstånd mellan ELM och SLEF vuxit. I Kenya har vi delat ansvar för och glädje av en missionär som varit anställd och haft uppgifter i båda organisationerna. SLEF har genom att sända missionärer till den evangelisk-lutherska kyrkan i Etiopien blivit denna kyrkas andra missionärssändande partner, efter att i den bemärkelsen tidigare endast ha relaterat till ELM. I sökandet efter ett nytt arbetsfält bland de onåddda har SLEF också bistått ELM.

En relation som brast under 2010-talet var den till den nordamerikanska missionsorganisationen World Mission Prayer League (WMPL). Efter att ha lärt känna varandra som organisationer i Kenya inbjöds ELM i mitten av 1990-talet av WMPL att ansluta sig till ett arbete i Chiclayo i norra Peru. Under ett tjugotal år arbetade sedan utsända från WMPL och från ELM tillsammans i en lokalt formad arbetsgemenskap i Peru. Men de sista åren växte samsamarbetsvärigheterna, samtidigt som en lokal kyrka bildades och blev en ny möjlig partner för såväl WMPL som ELM. Sedan ett par år relaterar ELM i Peru till den lokala kyrkan, och utöver det hjälper Norsk Luthersk Missionssamband till när det gäller vissa visum- och myndighetsärenden.

KENYA

De nationella evangelisk-lutherska kyrkorna i Eritrea, Etiopien, Kenya och Nordperu är förstas ännu viktigare samsamarbetspartner för ELM. När det gäller de tre kyrkorna i

Östafrika har de senaste tio åren handlat mycket om att finna vägar till en ömsesidig relation där vi kan lära av och inspirera varandra. I visionen för utlandsmissionen uttrycks detta med orden: "ELM vill stärka samsamarbetskyrkornas självförtroende och gudsberoende, och önskar att kyrkorna kan klara sig utan stöd från missionen, men vill fortsätta i en relation med oss. Målet är att vi har ömsesidigt utbyte av varandra."

Evangelical Lutheran Church in Kenya (ELCK) är den största av samsamarbetskyrkorna och är ekonomiskt oberoende av stöd från ELM. Kyrkan har slitit hårt med interna motsättningar och ELMs bidrag under senare år har mycket handlat om förbön, regelbundna besök (till och från Kenya) och en missionär i just freds- och försoningsarbete, samt riktat stöd till ett barnhemsprojekt.

ERTITREA

Evangelical Lutheran Church in Eritrea (ELCE) har i hög grad varit isolerad från omvärlden. ELM kunde under flera år inte besöka kyrkan – förrän en av missionssekreterarna i februari 2018 plötsligt tilläts komma in i landet för ett kort besök. Men besöken från ELCE har varit viktiga för relationen mellan ELM och kyrkan. Sådana besök har ofta samordnats så att också ELCEs två andra partner i Sverige – EFS och Svenska kyrkan – fått möta dem. Det ekonomiska stödet till ELCE har varit relativt begränsat men av betydelse inte minst för en musikskola i Asmara som ELM stött under många år.

ETIOPIEN

I Etiopien har ELM under lång tid varit enda missionspartner till EELC. Det är nu en för alla inblandade smärtsam process att

finna vägen ur ett ekonomiskt beroende där ELM bidrar med stora delar av EELCs centrala budget. En stor nödhjälpsinsamling gjordes av ELM på grund av en torkkatastrof i Etiopien 2016–2017 och många människor fick hjälp till mat på bordet. Vid samma tid var ELM mer tveksam till att gå in som sponsor i ett större byggprojekt i Addis-Abeba som ledningen för Ethiopian Evangelical Lutheran Church (EELC) satte stora förhoppningar till.

Relationerna till de östafrikanska kyrkorna vill ELM fortsatt vårda och växa i, samtidigt som vi erkänner de nationella kyrkornas ansvar för egen verksamhet och eget missionsarbete i respektive länder.

PERU

Betydligt yngre och några tiopotenser mindre än kyrkorna i Östafrika är den evangelisk-lutherska kyrkan i Chiclayo (IELCH), Peru. Kyrkan, som är formad som ett samarbetande nätverk mellan några lokala församlingar, fungerar väl som partner till ELM i planering av gemensamma projekt, men sannolikt behövs missionens närvaro och uthålliga arbete ännu under många år för att kyrkan ska nå den storlek och styrka som gör att den kan verka självbärande, självutbredande och självstyrande.⁵

FRÅN FYRA FÄLT TILL TRE FÄLT I FYRA VÄRLDSDELAR

Skillnaden mellan relationerna till kyrkorna i Östafrika och arbetet i Peru märktes under år 2018 i informationen från ELMs utlandsmission och årsmöte. Och en stor nyhet introducerades. Från att tidigare ha fått underrättelser om fyra utlandsmissionsfält – Eritrea, Etiopien, Kenya och Peru – fann man nu oftare beskrivningen av tre

Vi behöver återvinna synen på oss själva som en hemmafront vars uppgift i bön och bärande är helt avgörande för strid och framgång för dem som står vid fronterna ute i en, två, tre eller fyra världsdelar.

utlandsmissionsfält – Östafrika, Peru och Främre Asien, ibland betecknade som ”de gamla fälten”, ”det unga fältet” och ”de onådda”.

Visionen från 2013 inleds med orden: ”Vi vill söka Guds ledning och be Honom leda oss när det gäller var vi ska verka, hur vi ska arbeta och vilka människor vi ska nå med evangeliet om Jesus Kristus. På många platser på jorden är Jesus Kristus ännu inte känd och bland många människor har evangeliet ännu inte predikats. Vi vill finna något sådant nytt fält och påbörja missionsarbete där.”

Under några år såg det ut som om ELM leddes till Indien. En mindre grupp kristna i sydvästra Indien frågade ELM om stöd och flera resor gjordes till området. Beslutet 2015 om att inte gå vidare med denna relation hör till det svåraste och mest smärtsamma jag som missionsledare medverkat till.

Beslutet om Indien ledde till en intensifiering av sökandet efter ett annat nytt fält. Kontakter togs med kristna grupper i mer än tio länder och ledde så småningom under 2017 fram till fokusering på två folk – ett i Västafrika och ett på gränsen mellan Europa och Asien. Fortsatta utredningar och mycket bön ledde ELMs nämnd för utlandsmission (NUM) och ELMs styrelse att

rekommendera årsmötet att uppta arbete inom det turkiska folket.

Det turkisktalande folket omfattar ungefär 80 miljoner människor varav tre fjärdedelar finns i Turkiet. Andelen kristna i denna grupp räknas i promille, samtidigt som ELM sett att det finns möjligheter att leva och verka i landets större städer.

Ett nytt fält väntar på ELM-arbetare – för att den stora befallningen fortfarande gäller: Gå ut och gör alla folk till lärjungar!

MISSION ELLER KYRKA

– OM HEMMAFRONTENS SJÄLVFÖRSTÅELSE

Befallningen att gå ut, nå ut, med evangeliet till alla folk har varit central i ELMs självmedvetande. Så har man förstått sin kallelse. Om ELM ska lyckas i satsningen på det nya fältet, samtidigt som man fortsätter med arbete i Peru och Östafrika, beror förstås ytterst på Herrens välsignelse, men det beror också på hur ELM och ELM-arna relaterar till missionsbefallningen.

Under min tid som missionsledare har samtalen och diskussionerna om ELMs identitet fortsatt. Den så kallade kyrkofrågan – alltså hur ELM relaterar till Svenska kyrkan och andra kyrkosamfund samt i vilken mån ELM nationellt, regionalt och lokalt ska se sig som kyrka/församling – är äldre än själva ELM. Den hör till arvet från

Carl Olof Rosenius, Oscar Ahnfeldts och Lina Sandells dagar.

Två saker har jag som missionsledare försökt framhålla samtidigt. Först att ELM – eller i vart fall ELMs lokalföreningar – i dag kan behöva ta ansvar för en del frågor man aldrig bett om. Dit hör att vara församling för dem som inte finner någon kyrkoförsamling att tillhöra. Det gör att ELM kan få ta ansvar för bland annat sakramentsförvaltning, som man inte alltid gjort. Men sedan också att ELMs identitet som missions-sällskap är mycket viktig och fullt rimlig, också i dag och i morgon. Det finns miljoner människor i Sverige som inte hört evangeliet, som inte fått ta emot Jesus. Och det finns miljarder människor och hela folk runt oss i världen som inte nåts av budskapet om hela världens Frälsare, Jesus Kristus.

För deras skull behöver mission vara din och min, vara ELMs, främsta kallelse. Vi behöver återvinna synen på oss själva som en hemmafront, vars uppgift i bön och bärande är helt avgörande för strid och framgång för dem som står vid fronterna ute i en, två, tre eller fyra världsdelar.

Erik J Andersson

ELMs tidigare missionsledare, Örkelljunga

1. Om Rosenius som missionsteolog, se Klas Lundström, "Rosenius – missionsmannen", i *Carl Olof Rosenius. Teolog, författare, själavårdare*, Eriksson & Larspers (red.), Artos 2016, s. 94–108. Om olika missionsmotiv eller missionsparadigm, se Erik J. Andersson, "Missionsmotiv förr och nu", *Svensk Pastoraltidskrift* (SPT) nr 6-2018, s. 171–174.

2. Se Gustaf Björcks intressanta avhandling *Förändring av missions-synen? Perspektiv på Svenska kyrkans mission 1945–2000* speglad av ledning och missionärer, Uppsala universitet 2014.

3. Visionen "Nå med glädje" finns att läsa på ELMs hemsida: <http://www.elmbv.se/om-elm/vision-for-elm-bv-s-mission-i-utlandet-2013-2023/>. Se också min artikel "Tre utmaningar i missionsarbetet – Nå med glädje" *eMissio* 3 (2018): <https://www.emissio.net/index.php/emissio/article/view/63/76>.

4. *Begrunda* nr 1-2001, s. 19–24.

5. Jämför gärna min artikel "'Tre-själ' – missionsstrategi under utvärdering", *Begrunda* nr 2-2009, s. 27–32.